

2. Данилова Е., Тарарухина М. Российская производственная культура в параметрах Г.Хофстеда / Е. Данилова, М.Тарарухина // Мониторинг общественного мнения. – 2003. – №3(65). – С.53-64.

3. Тараненко І.В., Інноваційний імператив сталого розвитку глобалізованого суспільства / І.В. Тараненко // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3 (25). – С.51-56.

4. Колеснікова-Стейнруд О.В., Дудка Л.Д. Рівень індексу економічної свободи в Україні і аналіз його складових / О.В. Колеснікова-Стейнруд О.В., Л.Д. Дудка // Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – № 15 (169). – 2011. – С. 225–239.

5. Корженко В., Писаренко Ж. Вплив національної культури на формування моделі управління: методика крос-культурного менеджменту / В. Корженко, Ж. Писаренко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 1 (35). – С.16-26.

6. Латов Ю., Латова Н. Открытия и парадоксы этнометрического анализа российской хозяйственной культуры по методике Г. Хофстеда / Ю. Латов, Н. Латова // Мир России. – 2007. – №4. – С.43-72.

7. Лебедева Н.М. Ценности культуры, экономические установки и отношение к инновациям в России / Н.М. Лебедева // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2008. – Т. 5, № 2. – С. 68–88.

8. Ляшенко Л.І. Господарська етика як фактор формування цивілізаційного розвитку / Л.І. Ляшенко // Проблеми матеріальної культури. Серія: Економічні науки. – 2007. – №2. – С.25-28.

9. Шатровський А.Г. Соціально-економічний механізм формування ментальності, или ключ к разгадке славянской души / А.Г. Шатровський // Социальная экономика. – 2009. – №2. – С.160-166.

10. The Hofstede Centre. National cultural dimensions. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geert-hofstede.com/national-culture.html>.

11. Index of Economic Freedom. Country Rankings. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>.

12. The Global Innovation Index 2013. The Local Dynamics of Innovation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2013#pdfopener>.

13. World Bank, International Comparison Program database. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD/countries?order=wbapi_data_value_2012.+wbapi_data_value.+wbapi_data_value-last&sort=desc

Надійшла до редакції 09.09.13

З. Галушка, д-р экон. наук, проф.,
Е. Лусте, асп.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича, Черновцы

АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕНТАЛИТЕТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СТРАНЫ: КОРРЕЛЯЦИОННО-РЕГРЕССИОННЫЙ ПОДХОД

В статье определена роль хозяйственного менталитета как важного фактора социально-экономических трансформаций, проанализирована методика анализа ментальных различий, проведен корреляционно-регрессионный анализ зависимости ментальных характеристик общества и показателей экономического развития страны, намечены перспективы дальнейших исследований этой проблематики.

Ключевые слова: хозяйственный менталитет, социально-экономическая политика, инновационное развитие, международные индексы эффективности экономики, корреляционная зависимость.

Z. Halushka, Doctor of Science (Economics), Professor,
O. Luste, PhD Student
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi

AN ANALYSIS OF INFLUENCE OF ECONOMIC MENTALITY IS ON ECONOMIC DEVELOPMENT OF COUNTRY: CROSS-CORRELATION REGRESSIVE APPROACH

The article defines the role of economic mentality as an important factor of social and economic transformation, analyses methods for analyzing mental differences, carried correlation-regression analysis based on mental characteristics and indicators of social economic development, outlines the prospects for further research this issue.

Keywords: economic mentality, social and economic policy, innovation development, international indices of economic efficiency, correlation.

УДК 631:338.43
JEL Q 110

К. Гродзієвська, асп.
ДУ "Інститут економіки та прогнозування" НАН України, Київ

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ЗАГРОЗ НЕСПРИЯТЛИВОЇ ЦІНОВОЇ ДИНАМІКИ ГЛОБАЛЬНОГО АГРАРНОГО РИНКУ

Дана стаття розглядає основні загрози для сільськогосподарських виробників, що спричинюються несприятливою ціновою динамікою на глобальному аграрному ринку. Автор досліджує причини загроз та шляхи їх вирішення, можливі заходи з їх обчислення та мінімізації для сільгоспвиробника та цінової кон'юнктури аграрного ринку взагалі.

Ключові слова: загроза; ризик; аграрний ринок; ціна; сільськогосподарські виробники.

Одним з найбільш вразливих напрямів господарської діяльності є сільське господарство. Розвиток підприємництва і конкуренції, існування випадків підвищеної конфліктності, багатоваріантність розгортання подій, невизначеності вимагають вивчення передумов виникнення економічних загроз, методів їх оцінки та регулювання на всіх рівнях управління та впливу на ефективність господарювання. Особливо це стосується підприємств аграрної галузі, де виробництво здійснюється під впливом природно-кліматичних, біологічних та екологічних умов, сезонності технологічних процесів, диспаритету цін, недофінансування і нееквівалентності відносин з іншими галузями та залежності від державної політики стосовно підтримки сільського господарства.

Дослідженням категорії ризиків і загроз несприятливої цінової динаміки у нашій та зарубіжній літературі займалися такі вчені як: Гришова І.Ю., Гуменна О.В., Гудзь О.Є., Кобилянська О.М., Кравець І.В., Ніколюк О.М.,

Одінцова Т.М., Прокопенко К.О., Попрозман Н.В., Саранчук А.О., Шубравська О.В. та ін.

Метою статті є дослідження причин та наслідків загроз несприятливої цінової динаміки глобального аграрного ринку для виробників сільськогосподарської продукції.

Вважається, що слово "ризик" проникло в інші мови з іспанської або португальської. Так давні мореплавці називали підводні скелі, що загрожували загибеллю їхнім кораблям. Вчені не одностайно трактують категорії "ризик" і пропонують свої визначення. За Попрозманом Н.В. як економічна категорія, ризик являє собою подію, яка може відбутися або не відбутися. У разі появи ризику можливі різні результати: негативний (програш, збиток, втрати тощо); нульовий, тобто затрати дорівнюють доходу; позитивний (виграш, прибуток, дохід) [8, с. 81].

Гуменна О.В. ризик у сільському господарстві визначає як невід'ємний елемент процесу функціонування агропідприємства на ринку [2, с. 63].

Одінцова Т.М. ризик в діяльності підприємства характеризує як ймовірність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появу додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності [7, с. 66].

Николок О.М. підприємницький ризик характеризує як прийняття рішення з метою подолання невизначеності, яка виникає в процесі виробництва та реалізації сільськогосподарських культур, на основі оцінки ймовірностей настання наслідків альтернативних рішень і ступеня відхилення від запланованого результату [6, с. 111].

Гудзь О.Є. категорію "ризик" визначає, як небезпеку потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів або недоотримання доходів порівняно з варіантом, що передбачає не раціональне використання ресурсів при даному виді підприємницької діяльності. Іншими словами – це загроза того, що підприємство понесе втрати у вигляді додаткових видатків або матиме доходи нижче тих, на які розраховує [3, с. 95].

Прояв ризиків у сільському господарстві має певні особливості. Велика складність функціональних зв'язків між елементами ринкового механізму створюється під впливом соціально-економічних, організаційно-технічних, політичних та інших чинників, що мають різновекторний характер, а тому для розуміння природи економічного ризику фундаментальне значення має зв'язок між загрозою і прибутком.

Слід зазначити, що вищі загрози пов'язані з імовірністю більшого прибутку, загрози присутні завжди, і їх можна знизити до певного рівня, але повністю позбутися неможливо. Вони потенційно спричиняють втрати, а ще гірше – невизначеність, яку можна інтерпретувати і деталізувати як недостовірність, неоднозначність і відсутність інформації про виробничі та економічні процеси, а також невизначеність зовнішнього середовища. Через відсутність вичерпної інформації неможливо адекватно прогнозувати економічні явища.

Визначеність означає, що кожне рішення призводить до єдиного можливого наслідку. Невизначеність – це стан економічного об'єкта, про який нічого не відомо, а тому неможливо ні оцінити, ні передбачити, а тільки можна перетворити у загрозу і включити у процес розрахунку про-

гнозних показників розвитку досліджуваного об'єкта, тобто здійснення кількох варіантів із різною ймовірністю.

Причиною економічної загрози є також конфліктність ситуації, вона виникає тоді, коли необхідно вибрати рішення із кількох варіантів, а це викликає невпевненість у тому, що прийнятий варіант забезпечить найкращий результат. Так, збільшення експорту може стимулювати економічне зростання регіону, країни в цілому тільки за умови, що зароблені кошти будуть ефективно інвестовані в розвиток національного виробництва.

Існують певні причини виникнення невизначеності та спричинених загроз. Більшість з них зв'язані з науково-технічним прогресом, про хід якого неможливо зробити точний прогноз і неповнотою інформації, яка спричинена тим, що агенти деяких фірм з політичних, економічних чи інших міркувань приховують частину даних або показників. Виділяють групи причин виникнення невизначеності та спричинених нею загроз (рис. 1).

Чинники, які визначають ступінь загрози, поділяються на дві групи причин – об'єктивні або зовнішні та суб'єктивні чи внутрішні [5, с. 105]. Безпосередньо від конкретного підприємця об'єктивні чинники причин не залежать. Зовнішні "провокуючі" загрози поділяються на чинники безпосереднього впливу і чинники опосередкованого впливу. До останніх причин впливу відносяться нормативно-правова база, яка регулює господарську діяльність; бюджетна, податкова система і фінансово-кредитна, від яких залежить ефективність господарювання; дії органів влади; дії постачальників, торговельних і збутових посередників; криміногенна ситуація; конкуренція.

Чинниками опосередкованого впливу виступають природно-кліматичні, соціальні, демографічні, екологічні умови; стихійні лиха; науково-технічний прогрес; нестабільність політичної ситуації в державі. До суб'єктивних причин відносяться ті, які характеризують конкретне підприємство; його виробничий потенціал; технічні і транспортні ресурси та можливості; бази постачання, збуту та переробки продукції; концентрація, спеціалізація, інтеграція, інтенсифікація, організація та мотивація праці; кваліфікація керівного персоналу; стратегія розвитку; маркетинг; якість продукції; система управління. Вони є керованими і їхню дію можна спрямовувати в належне русло.

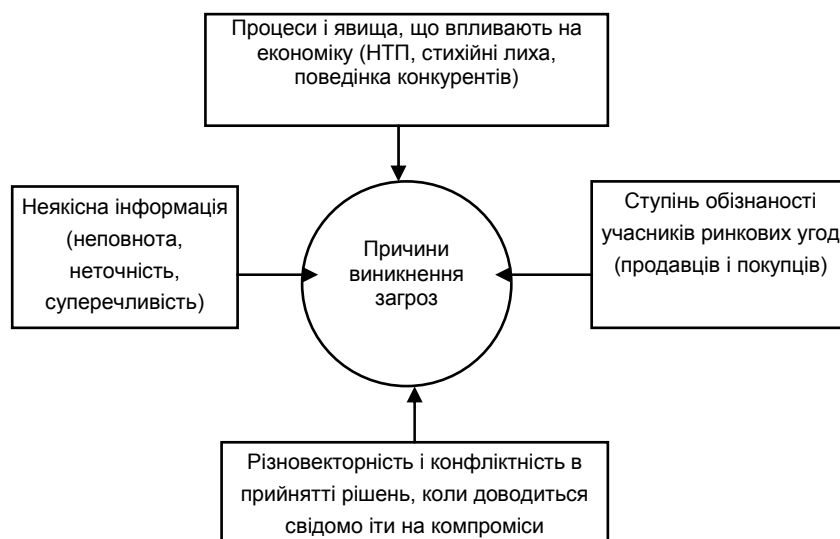

Рис. 1. Причини виникнення загроз

* Джерело: власна розробка автора.

Діють специфічні причини економічних загроз. На перше місце можна поставити не обов'язковість і без-

відповідальність суб'єктів господарювання всіх рівнів; суперечливість законодавчо-правових документів роз-

роблених неналежним чином; рівень інфляційних процесів; недієздатність і бездіяльність в цій справі правоохоронних органів; переважання політичних, а іноді і особистих інтересів над економічними; надто великий бюрократичний управлінський апарат; нестійке і недосконале податкове законодавство.

Процес діяльності, в тому числі сільськогосподарського виробництва пов'язаний з прийняттям значної кількості рішень і пов'язаний із короткостроковим і довгостроковим прогнозуванням і плануванням діяльності підприємства в сучасному ринковому середовищі. Основні загрози несприятливої цінової динаміки, мають такі види:

- виробничі, що зв'язані з технологічними процесами і можливими не передбачуваними втратами капіталу;
- фінансові, втрата доходу чи ліквідних активів;
- інфляційні процеси, що відбуваються з цінами на товари і тарифи на різні послуги;
- коливання ринкової кон'юнктури як національної економіки, так і іноземної.

За природою виникнення загрози діляться на суб'єктивні (пов'язані з особистими здібностями керівного складу: освіта, досвід, професіоналізм, амбіції) і об'єктивні (нестача інформації, стихії, неочікувані зміни кон'юнктури ринку та цін, рівня інфляції, законодавства, умов кредитування, інвестування тощо). Виділяють локальні загрози за масштабами впливу, галузеві, регіональні, національні, міжнародні. Розрізняють за сферою виникнення зовнішні та внутрішні загрози (виробничі, фінансові). За ступенем допустимості загрози виділяють мінімальний (рівень можливих втрат в межах 0 – 25%), підвищений (в межах 25 – 50%), критичний (в межах 50 – 70%) і недопустимий (можливі втрати близькі до розміру власних засобів, що загрожує банкрутством підприємства, коефіцієнт ризику в межах 75 – 100%) [7, с. 66].

Будь які загрози взагалі, і загрози діяльності підприємства зокрема, досить багатогранні і представляють складну сукупність елементів інших загроз. Дедалі складнішими стають умови функціонування сільськогосподарських підприємств, а кількість чинників, як зовнішніх, так і внутрішніх, що впливають на їх діяльність – зростає і впливає на рівень загрози. А це потребує врахування будь-яких рішень в діяльності сільськогосподарських підприємств.

Світові економіки перебувають в ері глобальних змін. Ринок зерна слід віднести до кола основних чинників забезпечення життєдіяльності суспільства. Саме зерновий ринок є одним з найбільших сегментів світового аграрного ринку, де на нього приходить 25% всього товарообігу продовольства і сировини для виробництва. Особливість світового ринку зерна робить загрозу голоду складною і невідкладною.

Залежність людства від стихій небесних та земних, збитки, які воно несе від небезпечних явищ в атмосфері, в морях та океанах з часом не зменшуються. Значну небезпеку несе парниковий ефект. Глобальне потепління погіршує ситуацію, загрожує не тільки зниженням урожаю, а й небезпеку. У світі щороку зникає понад 1 млн. га ріллі. Тому для виживання людству необхідно продовжити трьох десятилітє збільшити виробництво продовольства мінімум на 70%. Щороку від голоду страждає понад 1 мільярд людей, при цьому щодня помирає понад 20 тисяч.

Як наслідок, зростання світових цін ставить під загрозу глобальну продовольчу безпеку і повноцінне харчування. До підвищення цін в світі недоїдають 854 млн. чоловік. В результаті глобальної кризи до них може додатися ще 100 млн. чоловік. Зокрема, експерти визначають Азіатсько-Тихоокеанський регіон (642 млн.) голодуючих. Далі ідуть країни Субсахарської Африки (265 млн.), Латинської Америки (53 млн.), Близького Сходу і Північної Африки (42 млн.), розвинені держави (15 млн.). Найбільш несприятлива економічна ситуація склалася в Сомалі, Афганістані, Ефіопії, Іраку, Еритреї, Судані, Гаїті, Бурунді, ДРК, Ліберії, Анголі, Монголії, Північній Кореї, Уганді, Таджикистані та Грузії. Експерти вважають, що збільшення числа голодуючих свідчить про слабкість системи управління продовольчою безпекою [9]. Деякі імпортери почали купувати зерно за будь-яку ціну, щоб зберегти потенціал внутрішніх поставок. Це призвело до паніки і волатильності цін на міжнародних ринках зерна. Заходами для зниження впливу цінової волатильності виступають:

- поліпшення ризик-менеджменту;
- збільшення прозорості ринку та вдосконалення ринкової інформації;
- координація продовольчої політики на міжнародному рівні;
- продовольчі резерви.

Зернове господарство України виступає однією із стратегічних і найбільш ефективних галузей. Зерно і вироблені з нього продукти завжди були найбільш ліквідними, оскільки вони становлять основу продовольчої бази і безпеки. Природно-кліматичні умови і родючі землі сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дають змогу одержувати високоякісне продовольче зерно в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Україна посідає досить вагоме місце щодо валових показників виробництва та експорту зерна. Протягом усього періоду незалежності вона стійко входить у першу десятку країн – виробників ячменю, гречки, соняшнику, картоплі, цукрового буряка і в першу двадцятку виробників пшениці, кукурудзи, ріпаку, молока [10, с. 119] (табл. 1).

Таблиця 1. Місце України серед перших 20 світових виробників продукції

Показник	1992 р.	2000 р.	2004 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2011 р.
Пшениця	7	13	11	13	12	8	12
Ячмінь	5	8	4	3	7	2	4
Кукурудза	...	19	12	15	12	10	13
Гречка	3	3	3	3	3	3	9
Насіння соняшнику	4	3	3	2	2	2	1
Ріпак	17	17	...	10	9	6	9
Картопля	4	6	4	5	5	4	8
Цукровий буряк	2	6	5	4	5	6	8
Молоко	6	8	10	10	11	12	17

* Джерело: складено за даними FAOSTAT [Електронний ресурс] // Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй: [сайт]. – Режим доступу: <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>

Як видно з таблиці, Україна посідає передові позиції по соняшниковій олії та ячменю. А це несе свої загрози

для вітчизняного виробника, адже сконцентрувавши свої зусилля та вклавши кошти лише у ці два види продукції,

виробники дуже сильно ризикують понести значні втрати у разі несприятливої цінової динаміки на цю продукцію.

Особливий інтерес викликає механізм оцінки економічної загрози у процесі управління ризиком, який впливає на результати підприємницької діяльності. Він може визначатися величиною можливих втрат у матеріальному і грошовому виразі і відносному – як величина можливих втрат, віднесених до деякої бази (майнового стану, прибутку).

Рівень загрози може бути оціненим за формулою [3, с. 97]:

$$P_3 = I_3 \cdot P_e, \quad (1)$$

де P_3 – рівень відповідної загрози; I_3 – імовірність виникнення загрози; P_e – розмір можливих фінансових втрат від загрози.

При цьому загроза вимірюється за допомогою коефіцієнта:

$$K = O_3 \div \Phi, \quad (2)$$

де K – коефіцієнт загрози; O_3 – максимальний обсяг збитків, грн.; Φ – обсяг власних фінансових ресурсів з урахуванням точно відомих надходжень.

Для детального вивчення і подальшого аналізу загрози треба визначити зону загрози у відповідності до розмірів втрат, в яку вона входить, зона допустимої загрози, зона критичної загрози, зона катастрофічної загрози, якій, в свою чергу, відповідає розрахунковий прибуток, розрахункова виручка, майновий стан і величина допустимих втрат. Рівень допустимої загрози визначається з урахуванням розміру основних засобів, обсягів виробництва, рівня прибутковості, рентабельності та ін. Практика показує, в управлінні загрозою керівник аграрного підприємства найчастіше діє за інтуїцією, спираючись на минулий досвід. Тільки невеликий процент керівників оцінює загрози математичним методом [3, с. 97].

Одержані результати слугують для розробки заходів і вжиття дій для їх нейтралізації. Сільськогосподарське підприємство вживає конкретний спосіб запобігання загрози залежно від специфіки свого виробництва, обраної дивідендної політики, розробленої стратегії. Проте існують загальні принципи у процесі управління загрозами: усвідомленість прийняття; керованість; незалежність управління; порівнянність рівня загроз із рівнем прибутковості фінансових операцій і фінансовими можливостями; економічність; врахування тимчасового фактора; фінансової стратегії підприємства.

Кожен метод нейтралізації загроз потребує вираженого підходу для оцінки впливу на його рівень порівняно з іншими галузями. Нейтралізувати загрози можна за допомогою заходів адаптації маркетингової політики до умов функціонування підприємства, антиінфляційного захисту, мінімізації втрат внаслідок псування матеріальних цінностей та короткого терміну зберігання, залучення примусово стягнення боргів та ін. [1, с. 88]. У світовій практиці сільськогосподарських підприємств широко застосовується і такий інструмент мінімізації загрози, як страхування, але він потребує державної підтримки [4, с. 15].

Висновки. Чим складнішим і невизначенішим виступає соціально-економічне середовище, тим нагальнішою є необхідність врахування загрози, побудова та удосконалення інструментарію, його аналізу і прогнозування. Чинники, які зумовлюють загрози в сільськогосподарських підприємствах, переважно викликані зовнішніми (некерованими) процесами, що вимагає обережності у ставленні до прогнозів, щоб в найбільшій мірі компенсувати втрати і знизити їх рівень. Все це вимагає необхідності державного регулювання рівня загрози в аграрному секторі, підтримки нижньої межі ціни; митного захисту внутрішнього ринку від різких коливань цін на світовому ринку; сприяння розвитку торгівлі.

Список використаної літератури:

1. Гришова І.Ю. Шляхи нейтралізації ризиків використання оборотних засобів молокопереробних підприємств / І.Ю. Гришова // Економіка АПК. – 2004. – № 11. – С. 86 – 88.
2. Гуменна О.В. Вплив ризику на прийняття управлінських рішень в АПК / О.В. Гуменна // Агроінком. – 2004. – № 5 – 6. – С. 63 – 64.
3. Гудзь О.Є. Ризики в системі управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств / О.Є. Гудзь // Агроінком. – 2007. – № 5 – 6. – С. 94 – 99.
4. Кравець І.В. Динамічні зміни на ринку свинини / І.В. Кравець // Агроінком. – 2007. – № 11 – 12. – С. 11 – 15.
5. Кобилянська О.М. Причини виникнення ризиків та особливості їх прояву в сільському господарстві / О.М. Кобилянська // Агроінком. – 2007. – № 11 – 12. – С. 105 – 107.
6. Николук О.М. Підприємницькі ризики виробників продукції рослинництва / О.М. Николук // Економіка АПК. – 2007. – № 8. – С. 109 – 113.
7. Одінцова Т.М. Оцінка ризиків фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств / Т.М. Одінцова // Агроінком. – 2004. – № 1 – 2. – С. 66 – 70.
8. Попрозман Н.В. Методологія економічного ризику в умовах ринку / Н.В. Попрозман // Економіка АПК. – 2003. – № 5. – С. 81 – 85.
9. Саранчук А.О. Розвиток зернового ринку в умовах глобальної продовольчої кризи. – [Електронний ресурс] / А.О. Саранчук. – Режим доступу: uga-port.org.ua
10. Шубравська О.В., Прокопенко К.О. Розвиток аграрного ринку України в умовах дії інноваційних чинників / О.В. Шубравська, К.О. Прокопенко. – Режим доступу: www.nbu.vqov.ua/portal/soc.qum/ep/2011.2/9. Shubravskaya.pdf. – С. 118 – 129.

Надійшла до редакції 01.10.13

К. Гродзиевская, асп.

ГУ "Институт экономики и прогнозирования НАН Украины", Киев

ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ УГРОЗ НЕБЛАГОПРИЯТНОЙ ЦЕНОВОЙ ДИНАМИКИ ГЛОБАЛЬНОГО СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО РЫНКА

Данная статья рассматривает основные угрозы для сельскохозяйственных производителей, которые возникают из-за неблагоприятной ценовой динамики на глобальном аграрном рынке. Автор исследует причины угроз и пути их предупреждения, возможные способы их вычисления и минимизации для сельхозпроизводителя и ценовой конъюнктуры аграрного рынка в целом.

Ключевые слова: угроза; риск; аграрный рынок; цена; сельскохозяйственные производители.

K. Grodzievskaya, PhD Student

Institute of Economics and Forecasting, Ukrainian National Academy of Sciences, Kyiv

REASONS AND CONSEQUENCES OF THE WORLD AGRICULTURAL MARKET BAD PRICE DYNAMICS THREATS

This article is about main threats of the bad price dynamics on the world agricultural market for agriculture producers. Scientific point of view on the risks is considered. Mostly theoretical point of view allows understanding how deep and wide scientists could research this problem. Author considers reasons of this menaces and ways out, how to avoid or estimate the rate of undesirable consequences for agriculture producers and agriculture price conjuncture. Researcher distinguishes several main reasons of the agriculture threats among them: production, finance, inflation and conjuncture fluctuation. In this article readers can find new ideas for governmental way to operate risky and low informative level situations in agricultural sphere. Researchers can use structural approach of the risk identification due to the scheme of risks realization reasons. Also few formulas provided for cybernetic way to research this problem. Scientist proposes ways for neutralization threats, among them are: adaptation, insurance, spends minimization, etc. Author analyzes Ukrainian agricultural tendencies in the last decades and draws a conclusion for socio-economic trend in witch modern world economy moves.

Keywords: threat; risk; agricultural market; price; agriculture producers.

УДК 338.48 (477)
JEL L 51

О. Давидова, канд. екон. наук, асист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито існуючі моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності. Обґрунтовано доцільність застосування європейської моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності в Україні. Відзначено, що європейська модель державного регулювання туристичної діяльності базується на координації маркетингової діяльності та розвитку співпраці державного та приватного секторів. Виявлено основні форми державно-приватного партнерства та переваги застосування кластерної моделі розвитку туристичної діяльності, а саме: контракти, угоди про розподіл продукції, оренда, спільні підприємства. Перспективними сферами застосування механізму ДПП визначено транспортний сектор, житлово-комунальне господарство, енергетику і туристичну сферу. Розглянуто особливості розвитку кластерних утворень в країні та перспективи створення туристичних кластерів.

Ключові слова: туристична діяльність, державне регулювання, моделі державного регулювання туристичної діяльності, державно-приватне партнерство в туризмі, кластерна модель розвитку туристичної діяльності.

Постановка проблеми. На початку XXI ст. туризм став системоутворюючим фактором розвитку економіки багатьох країн світу. Водночас він є специфічним об'єктом державного регулювання, що сприяє збільшенню ВВП, валютних надходжень, розвитку торгівлі і промисловості, інвестицій, інфраструктури, сприяє створенню нових галузей, вкладу у платіжний баланс.

Дослідники виділяють чотири моделі державного регулювання туристичної діяльності у країнах-лідерах з надання туристичних послуг. Перша модель сформована у США та характеризується відсутністю державного органу регулювання туристичної діяльності в країні, наявністю потужного приватного сектору та переважанням інструментів непрямого впливу держави. Другу модель державного регулювання туристичної діяльності представляють Єгипет та Туреччина. Ця модель відзначається потужною державною підтримкою розвитку туристичної діяльності, зокрема розробкою планів розвитку туристичної сфери, пільговим кредитуванням та застосуванням здебільшого інструментів прямого впливу. Особливістю третьої моделі є наявність сильного державного органу, який через комбінування інструментів прямого і непрямого впливу та інструментів створення сприятливого середовища для розвитку туристичної діяльності здійснює регулювання і координування цього виду економічної діяльності в країні, сприяє розвитку змішаних за формою власності інститутів – державно-приватних, створює умови для залучення інвестицій та проведення ефективних маркетингових заходів для формування і просування бренду країни на національному і міжнародному ринках туристичних послуг, зокрема частка державних коштів у загальних витратах на рекламу національних туристичних послуг складає від 60 до 100 %. Така модель дістала назву європейської моделі та набула поширення у Франції, Іспанії та Великій Британії. Четверта модель є змішаною, де поєднані елементи останніх двох моделей. Характерними рисами четвертої моделі є розмежування повноважень між центральною і регіональною туристичними адміністраціями та застосування інструментів прямого і непрямого впливу держави на розвиток туризму (Малайзія).

Розглянувши існуючі моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності, відзначимо, що найрозповсюдженішою нині є друга модель державного регулювання розвитку туристичної діяльності, яку обирають 41 % країн світу. Для країн, що характеризуються ЮНВТО як "нові" туристичні ринки, у тому числі й України, найефективнішою вбачається третя модель державного регулювання туристичною діяльністю, де управління здійснюється через окремий підрозділ у межах багатогалузевого міністерства, що спрямовується у двох напрямках:

вирішення загальних питань державного регулювання та координація маркетингової діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню питання державного регулювання туристичною діяльністю приділяло уваги багато дослідників, зокрема: М. Борущак [1], П. Гаман [2], С. Захарова [6], Д. Стеченко [12] та ін. Однак, незважаючи на праці вчених, недостатньо розкритими є питання щодо розвитку туристичної індустрії в Україні відповідно до європейської моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності, враховуючи особливості взаємодії державного і приватного секторів, створення туристичних кластерів.

Метою статті є доведення необхідності застосування у вітчизняній практиці європейської моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Приналежність України до кола цивілізованих європейських країн визначається наявністю спільних цінностей, європейської ідентичності, історії, географічного розташування та політики в країні, що відзначено у аналітичній доповіді "Європейський проект та Україна". Європейська модель суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку є найбільш сприятливою для реалізації українського потенціалу і забезпечення поступального розвитку країни [5, с. 39].

Нині, незважаючи на нестабільність у соціально-економічній сфері, країною обрано стратегію євроінтеграції – це процес соціально-економічного об'єднання країн на основі розвитку глибоких стійких взаємозв'язків і розподілу праці між національними господарствами, взаємодії їх суб'єктів господарювання, виробничих структур на різних рівнях та у різних формах [13, с. 111]. Це особливо актуалізується після кризових 2008–2009 років у контексті реалізації соціально-економічних реформ, зокрема настійна увага приділяється туристичній сфері, особливо після успішного проведення Чемпіонату з футболу. Україна досягла певних позитивних зрушень, поділяючи Європейські цивілізаційні цінності, що засвідчують наступні заходи і процеси: вступ України до Ради Європи у 1995 р.; наявність міцних зв'язків із членами Європейського Союзу; вступ України до Світової організації торгівлі у 2005 р.; приєднання України до Європейської комісії з туризму у 2005 р., що дає можливість нашій країні застосовувати європейські механізми розвитку і підтримки туристичної діяльності; успішне проведення Чемпіонату Європи з футболу Євро–2012, що надає змогу Україні сформувати імідж європейської держави; перспективи проведення Чемпіонату Європи по баскетболу у 2015 році – Євробаскет–2015.

Перевагами обрання Україною європейської моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності є: прийняття участі у Європейських заходах; участь